Amsterdam

Beschrijving

VAN DE

SCHILDERIJ

VOORSTELLENDE DEN

VELDSLAG BIJ WATERLOO,

OP DEN 18 *JUNIJ* 1815.

VERVAARDIGD DOOR

J. W. PIENEMAN,

Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, &c. &c.

Bij de beschrijving van dit schilderstuk heeft men onnoodig geacht, de bijzonderheden, tot de geschiedenis van den gedenkwaardigen dag van den 18 Junij 1815 betrekking hebbende, te herhalen. — Immers is aan ieder de rei der gebeurtenissen bekend, die denzelven voorafging, en welks ontknooping het geluk of ongeluk van *Europa* moest beslissen. Reeds op den 16 Junij betoonden zich de Nederlanders, door den prins van ORANJE aangevoerd, hunner afkomst waardig. Op dien dag werd door de dappere verdediging der stelling bij *Quatre-Bras* den grond gelegd, tot de luisterrijke overwinning, welke twee dagen later door de verbondene Mogendheden werd behaald.

De schilder, die reeds in den jare 1818 zijne schilderij van het gevecht bij *Quatre-Bras* had voltooid, beschouwde den roemvollen slag in de velden van *Waterloo*, met weergalooze dapperheid geleverd en met het allergewenschte gevolg bekroond,

als een onderwerp der behandeling van het penseel overwaardig, daar deze slag door zijnen uitgestrekten invloed op het heil der natien, al de roemrijke veldslagen der oude volken in belangrijkheid overtreft.

Niet afgeschrikt door de menigvuldige bezwaren aan deze groote onderneming onafscheidelijk verbonden, heeft hij ook geene moeite gespaard noch opoffering te groot geacht, om in de volvoering van zijn plan wel te slagen.

Na de voltooijing van de eerstgemelde schilderij begaf hij zich naar *Londen*, ten einde Z. D. H. den hertog van WELLINGTON en de generaals en hooge officieren, die onder hem het bevel voerden, in portret te brengen. Hij kan niet nalaten openlijk zijne erkentenis te betuigen voor de bijzondere welwillendheid, waarmede hij door deze beroemde legerhoofden is ontvangen, terwijl hunne hulp niet weinig heeft toegebragt, om zijn voornemen ten uitvoer te brengen.

Voorts dient tot meerdere opheldering, dat de schilder de meest mogelijke geschiedkundige naauwkeurigheid in acht genomen heeft, en het is daarom dat hij in de voorstelling het oogenblik verkoos van half acht ure in den avond, toen, wel is waar, de overwinning niet volkomen was, maar echter door het aanrukken der pruissische magt op *Plancenois* waarschijnlijk werd, zoo als ook kort daarna de uitkomst heeft getoond.

De schilderij is 18 voeten hoog, en 27 voeten breed (*Rhijnl. maat.*) Men moet zich verbeelden op de hoogte van *Mont St. Jean* geplaatst te zijn, de straatweg van *Brussel* is ter linkerzijde van den aanschouwer: het had den geheelen dag geregend en er vertoonden zich nog donkere wolken aan den gezigteinder; echter brak tegen dit tijdstip de zon door, hetwelk gelegenheid aanbood, het dichterlijke met het geschiedkundige te vereenigen, daar de Geallieerden zich als het ware door de zon der overwinning zien beschijnen, terwijl er nog donkere wolken boven de hoofden der Franschen zamenpakken. Links achter het huis *Belle Alliance* of *Schoon Verbond* (op den gegraveerden sleutel der schilderij gemerkt (51)), ziet men den toren van *Plancenois* (50), alwaar de Pruisen onder beleid van vorst

BLÜCHER (48), en van prins FREDERIK WILHELM *van Pruissen* (47) tegen den regter vleugel der Franschen in actie zijn, terwijl die, onder beleid van den generaal BÜLOW (49) op *Plancenois* aanrukken. Deze aankomst der Pruisen moest volgens eene bevorens gemaakte bepaling tegen 12 ure op den middag hebben plaats gehad, doch gedurige aanvallen der Franschen maakten haar eerst tegen half acht ure des avonds mogelijk. Een engelsch officier, met name FREEMANTLE (34) nadert in vollen ren, en geeft, al wuivend met den hoed, den hertog van WELLINGTON van deze aankomst kennis, welke heugelijke tijding zich als een elektrike schok door alle de gelederen verspreidt en ieder als met vernieuwden moed bezielt, waarop WELLINGTON den algemeenen aanval langs de geheele linie beveelt. De hertog (A) in zijne kleeding, stipt met de waarheid overeenkomstig voorgesteld, is gezeten op zijn geliefkoosd paard, *Koppenhagen* genaamd, hetwelk naar het leven is geschilderd. Meer op den voorgrond regts van WELLINGTON bevindt zich de prins van ORANJE (B), omtrent dit tijdstip door een geweerkogel in den linker schouder zwaar gewond, die op eene deur, waarover eene deken is gespreid, vervoerd wordt, met behulp van eenige militairen van onderscheidene wapens. Een officier van gezondheid geeft den prins berigt van het aanrukken der pruissische magt bij *Plancenois*, hetwelk Z. K. H. met zigtbaar genoegen ontvangt. Ofschoon pijnlijk gewond, draagt zijn gelaat de sporen van kalmte en onverschrokkenheid, den grooten generaal kenschetsende, die minder op zelfbehoud dan op de eer der overwinning bedacht is. De graaf van RHEEDE (35) en lord MARCH (37) vernemen met zigtbare deelneming naar 's prinsen toestand. Aan de linkerzijde van WELLINGTON bevinden zich onderscheidene engelsche generaals en hoofd-officieren, als de generaal COOKE (1), kolonel HARVEY (2), kolonel CAMPBELL (3), generaal ALAVA (4), kolonel PONSOMBY (5), majoor THORNHILL (6), kolonel COLBORN (7), generaal CONSTANT DE REBECQUE (8) en meer anderen, die reeds allen met zigtbaar genoegen deelen in de aangename verrassing, door de aangebragte tijding verspreid, terwijl

zij gereed zijn, de orders van den hertog met geestdrift ten uitvoer te brengen.

De markies van *Anglesey* (lord UXBRIDGE (C), die kort daarna door een der laatste kogels het regter been verloor) en lord HILL (D) bevinden zich bij den generalen staf. Op den voorgrond ter regterzijde van den aanschouwer ligt de verwonde engelsche kwartiermeester-generaal DE LANCEY (E), uit wiens stervend oog men zoo wel de vreugde die hij gevoelt op het hooren der tijding van het aanrukken der Pruisen, als de vertroostende zelfvoldoening van niet overwonnen te sterven, bespeurt. Hij wordt ondersteund door eenen brunswijkschen soldaat, die met bezorgdheid den zich nevens hem bevindenden geneesheer (12) gadeslaat, uit wiens weinig hoopgevend gelaat hij den naderenden dood des gekwetsten ontwaart. Regts van WELLINGTON bevindt zich deszelfs adjudant FITSROY SOMERSET (30), wiens paard niet ver van daar onder hem was doodgeschoten, en die thans gereed is, dat van eenen dragonder te bestijgen; reeds met den eenen voet in den stijgbeugel wordt zijn blik onwillekeurig heengewend naar de plaats waar de tijding van het aanrukken der Pruisen, zoo wel als het zwaaijen der overwonnene vanen eene algemeene vreugde in de verbondene legers verspreidt. Meer achterwaarts geeft de generaal EDWARD SOMERSET (36) bevel aan eenige zijner dragonders om de fransche krijgsgevangenen naar *Brussel* te transporteren. Twee dezer schotsche dragonders, met name EWART en STYLES, vertoonen met zigtbare vreugde de veroverde adelaars, waarvan de een (nog geheel nieuw) naauwelijks door NAPOLEON aan het 105de infanterie regiment was geschonken in het streelend vooruitzigt van den zelven binnen kort op *Brussel's* wal geplaatst te zien, terwijl de andere door de woorden *Austerlitz*, *Jena* en *Wagram* etc. als getuige van vroegere overwinningen thans gescheurd en met het bloed der strijders bemorst, in de hand des Britten wappert, en hier een dichterlijk monument aan de bepeinzing van den opmerkzamen beschouwer aanbiedt. Onder de krijgsgevangenen merkt men inzonderheid op: den generaal CAM-

BRONNE, die werktuigelijk en als in diepe gedachten verzonken voortgaat. Nevens hem een vaandeldrager, die door de herhaalde vreugdekreten opgewekt, met smart en gramschap het hem toevertrouwde vaandel in 's overwinnaars hand ziet; een gedecoreerde grenadier (l) die het verlies zijner wapenen levendig schijnt te gevoelen, en met weerzin den held bewondert, door wiens wijs beleid en onverschrokken moed men zegepraalde over zoo vaak gelauwerde en in den strijd vergrijsde krijgers. Overigens is er niet een onder deze gevangenen, die niet eene naar zijne omstandigheden geëvenredigde hartstogt uitdrukt.

Op den voorgrond liggen eenige dooden en onder dezen een fourier van de fransche jagers te paard, in wiens schako men eenige papieren ontdekt, waaronder eene dagorder, om zich te *Brussel* van levensmiddelen te voorzien. Dit alles is met de waarheid overeenkomstig, daar men heeft opgemerkt, dat er gedurende den slag onderscheidene Franschen voorbij de carrées der Geallieerden zijn heengestoven, en achter het leger omrijdende, pogingen deden, om hunne respective korpsen te bereiken, hetwelk natuurlijk niet is geschied, zonder dat er hier en daar eenige werden nedergesabeld of doodgeschoten.

Door dit een en ander gelooft men den beschouwer met den hoofdinhoud der schilderij bekend gemaakt te hebben. Er blijft dus niets over, dan eenige verklaringen van het verschiet mede te deelen.

Nabij de hoeve *La Belle Alliance* ziet men NAPOLEON (a) in persoon eenige batterijen kommandeeren, welke hij op het centrum der Geallieerden doet werken; hij ontvangt van zijnen broeder JEROME NAPOLEON (b) berigt van het aanrukken der Pruisen, waarop hij bevel geeft, om eenen vierden en laatsten aanval op het centrum der Geallieerden te beproeven. De maarschalk NEY (g) en de generaal MICHEL (f) zijn met dezen aanval belast, en op het oogenblik dat NEY denzelven poogt te bewerkstelligen, wordt zijn paard door eenen kogel getroffen en stort neder, de kavalerie komt met hetzelfde oogmerk de hoogte afrennen (d), en er ontstaat een allerhevigst gevecht.

De engelsche dragonders onder bevel van den generaal EDWARD SOMERSET, en onder onmiddellijke aanvoering van de kolonels OMPTEDA (44) en BARING (41) attakeeren de fransche kavalerie bij de hoeve *La Haye Sainte* (46), en verdrijven hen van de hoogte, waarop zij in de grootste wanorde in de diepte storten, hetwelk eene groote slagting veroorzaakt. De brunswijksche troepen bevinden zich op dezelfde hoogte (42) en nemen deel aan dit hardnekkig gevecht; zij schijnen gezworen te hebben den dood huns geliefden hertogs allerbloedigst te wreken. Meer achterwaarts op den straatweg bij *Belle Alliance* poogde de fransche luitenant-generaal graaf d'ERLON (e) den linkervleugel der Geallieerden af te snijden. Dit waagstuk hem mislukkende, ziet men hem halte kommandeeren.

De engelsche generaal GORDON (43) wordt doodelijk gewond weggevoerd. De generaal TRIP (33) aan het hoofd der nederlandsche zware kavalerie en dragonders, na bij herhaling zeer luisterrijke aanvallen gedaan te hebben, rukt nu ter ondersteuning van de tweede divisie nederlandsche infanterie aan, waarbij zich het regiment nassouwsche ligte infanterie bevindt, en wel ter plaatse (29) waar de prins van ORANJE gewond werd. Eene engelsche batterij door de Franschen veroverd, wordt hernomen met de bajonet (†) en alles toont een wederzijds hardnekkig gevecht. De engelsche huzaren onder bevel van den markies van ANGLESEY vechten op onderscheidene punten met onvergelijkelijken moed. In het centrum wordt de fransche graaf LOBAU (h) gevangen genomen door eenen van dit korps, hetwelk zich overal den moed van deszelfs dapperen aanvoerder waardig betoont. De adjudanten van den prins van ORANJE, WAUTTIER, AMPT (32), CROCQUENBOURG (31), CONSTANT DE REBECQUE (28), VAN HOOFF (39), en DU CAYLAR (45) bevinden zich op onderscheidene punten, ten einde de hun opgedragene orders mede te deelen. Achter den generalen staf meer ter regterzijde van den aanschouwer is een engelsch carrée geformeerd, in hetwelk zich de generaal HALKETT (26) en de kolonel HARRIS (27) bevinden. De generaal WOOD (22) kommandeert de

artillerie tegen den linkervleugel der Franschen, en verspreidt dood en vernieling onder hunne gelederen.

De generaals MAITLAND en BYNG doen de aanvallen der vijandelijke gardes en karabiniers als op eenen stalen muur afstuiten, terwijl de generaal, graaf VAN ALTEN (24), door den onvergelijkelijken moed zijner troepen, elf herhaalde charges onwrikbaar doorstaat. De tuinen en het kasteel van *Gomont* zijn eene prooi der vlammen.

De nederlandsche huzaren, onder bevel van den luit.-kolonel BOREEL (20) chargeeren op den vijand, en rukt de generaal CHASSÉ (21) aan het hoofd der derde divisie nederlandsche infanterie mede op den linkervleugel der Franschen aan; deszelfs eerste brigade onder de orders van den kolonel DETMERS (16), terwijl de generaal D'AUBREMÉ de tweede brigade kommandeerende na deszelfs regtervleugel in gesloten kolonnen in beweging te hebben gebragt, aan den kolonel ABERSON (10) de order geeft, om met den linkervleugel der brigade mede tegen de hoogte te rukken. Men ziet de ondergeschikten deze order met een stil genoegen vernemen. Velen sneuvelen; anderen worden gewond. Onder de eersten, de generaal VAN MERLEN (23), aan het hoofd der nederlandsche ligte kavallerie. De luitenant-kolonel TIELEN (19) sneuvelt aan het hoofd van zijn bataillon nederlandsche landmilitie. De luitenant-kolonel L'HONNEUX (15) van het 3de bataillon nederlandsche infanterie van linie wordt gewond. De slagting is groot; de aanval woedend, algemeen en beslissend. De generaal D'AUBREMÉ, heeft den majoor VAN DER SMISSEN (18) met eene nederlandsche batterij rijdende artillerie voorwaarts doen rukken en zich op de hoogte plaatsen, waar hij door de hevigheid van zijn vuur de vijandelijke kanonnen tot zwijgen brengt.

LIJST

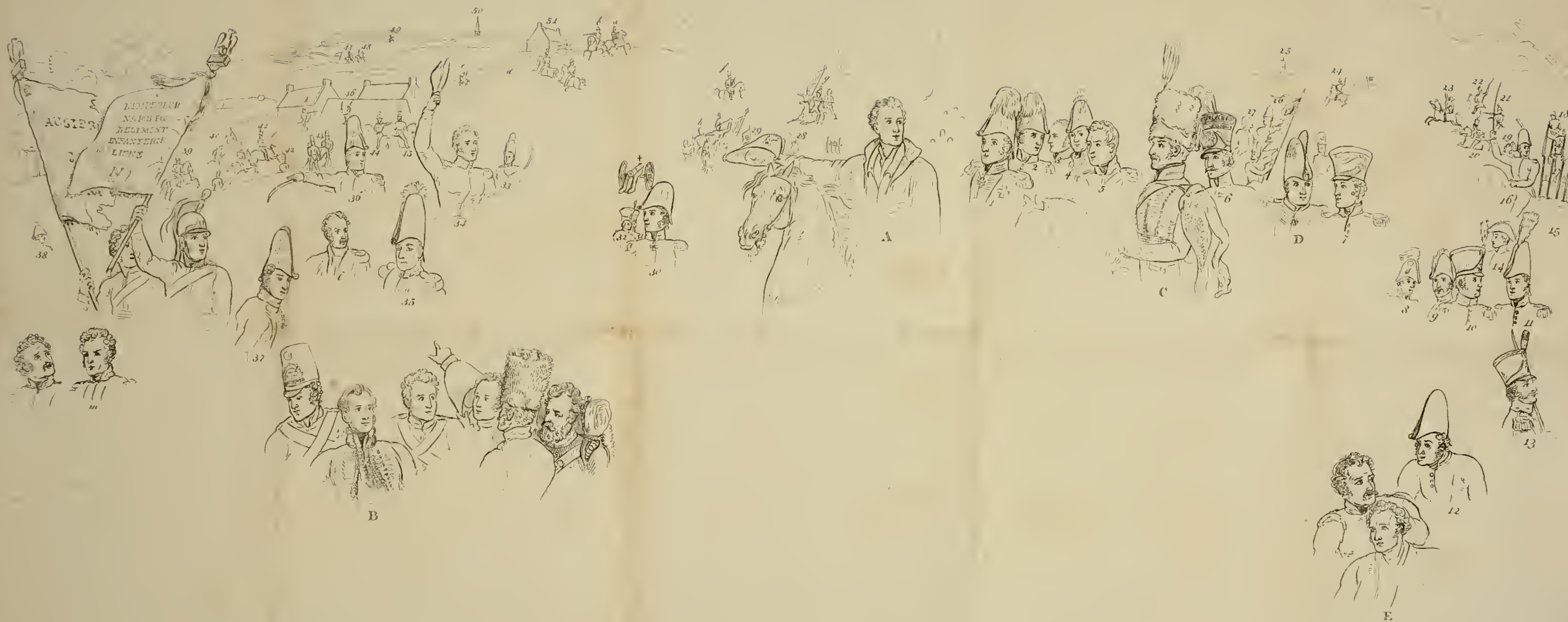
DER NAMEN EN VOORNAAMSTE ZAKEN,

OP DE HIEROVER STAANDE PLAAT AANGEWEZEN.

A De hertog van *Wellington.*
B De prins van *Oranje.*
C Lord *Uxbridge* (markies of *Anglesey.*)
D Lord *Hill.*
E Kwartiermeester-generaal *de Lancey.*
1 Maj. gen. *Cooke.*
2 Kol. *Harvey.*
3 — *Campbell.*
4 Gen. *Alava.*
5 Kol. *Ponsonby.*
6 Maj. *Thornhill.*
7 Kol. *Colborn.*
8 Gen. *Constant de Rebecque.*
9 — *Eley.*
10 Kol. *Aberson.*
11 Gen.-maj. *D'Aubremé.*
12 Engelsch geneesheer.
13 Kap. *Aberson.*
14 Br-maj. *Roepel.*
15 Bat. van lt.-kol. *l'Honneux.*
16 Kol. *Detmers.*
17 — *Speelman.*
18 Maj. *van der Smissen.*
19 Luit.-kol. *Tielen.*
20 Luit.-kol. *Boreel.*
21 Gen. *Chassé.*
22 — *Wood.*
23 — *van Merle.*
24 — graaf *van Alten.*
25 Observatorium.
26 Gen. *Halkett.*
27 Kol. *Harris.*
28 Adj. *Constant de Rebecque.*
29 Plek waar de prins van *Oranje* gewond werd.
30 Adj. *Fitsroy Somerset.*
31 Adj. *Crocquenbourg.*
32 — *Ampt.*
33 Gen. *Trip.*
34 Kol. *Freemantle.*
35 Graaf *van Rheede.*
36 Gen. *Edward Somerset.*
37 Lord *March.*
38 Kol. *Denis Pack.*
39 Adj. *van Hooff.*
40 Kol. *J. van de Leur.*
41 — *Baring.*
42 Brunswijksche soldaten.
43 Kol. *Gordon* (geblesseerd).
44 — *Ompteda.*
45 Adj. *du Caylar.*
46 Hoeve *La Haye Sainte.*
47 Prins *Frederik Wilhelm van Pruissen.*
48 Vorst *Blücher.*
49 Gen. *Bülow.*
50 Plancenois.
51 De hoeve *Belle Alliance.*
† Eene batterij door de engelschen hernomen.
a *Napoleon.*
b *Jerome Napoleon.*
c *Le Febvre-Desnouettes.*
d De hoogte voor de hoeve *Belle Alliance.*
e Graaf *d'Erlon.*
f Gen. *Michell.*
g Maarschalk *Ney.*
h Graaf *Lobau.*
i Gen. *G. Jacquinot.*
k *Vathier de St. Alphonse.*
l Fransch krijgsgevangen van de garde.
m Gen. *Cambronne.*

TE AMSTERDAM, gedrukt bij C. A. SPIN.

INFANTERIE
A
B
C
D
E